

Monumentnummer*: 500769

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 14 januari 1997
Kadaster deel/nr 82760/20

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Scheemda	Oldambt	Groningen

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Midwolda	M			2363
Midwolda	M			1769

*Omschrijving***

INLEIDING

Het fabrieksterrein is gesitueerd ten zuidoosten van de kern Scheemda tussen de nieuwe rijksweg 7 en het Winschoterdiep. Reeds bij de bouw van de eerste fabriek werd een zijtak naar het Winschoterdiep aangelegd om de fabriek per schip te kunnen bereiken.

De waterloop is in de zeventiger jaren gedempt, maar nog herkenbaar in de verkaveling en aan de brug over de oude rijksweg 7 langs het diep.

Op het fabrieksterrein bevinden zich de twee in aanleg identieke fabrieksgebouwen Toekomst I en II die in plattegrond elkaars spiegelbeeld vormen.

Op de zuidzijde van het terrein bevindt zich bij de ingang van het terrein, de Toekomstlaan, een voormalige directeurswoning en aan de Oosthoflaan staat achtereenvolgens de voormalige voermanswoning met stallen en een aantal arbeiderswoningen, die als zodanig waarschijnlijk door de cooperatie gebouwd, voor de huisvesting van personeel diensdeden. Tussen de beide fabrieken bevinden zich nog de vrijstaande gebouwen: de kalkloods (1949) de turf- of pakschuur en de ruine van een trafohuisje. Aan de zuidzijde van de Toekomst II bevindt zich een tweetal stalen opslagtanks voor zware stookolie.

Beide gebouwen en delen van het terrein, zijn in gebruik voor de opslag van papiermachines en andere objecten.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

In het beschermingsvoorstel is uitsluitend betrokken het complex van de Toekomst II, de olietanks en de kalkloods.

De overige gebouwen van het fabriekscomplex zijn in de loop der jaren zodanig gewijzigd dat zij, hoewel nog wel karakteristiek en als zodanig herkenbaar, verder buiten beschouwing gelaten. De turfloods is recent (1994) verbrand.

OMSCHRIJVING VAN DE TOEKOMST II.

Fabrieksgebouw met machinepark gebouwd in 1908 naar een ontwerp van architect P.G.Cremer door de Cooperatieve Vereniging de Toekomst.

Functioneel, op het produktieproces gericht, geleed aaneengebouwd complex in regionale traditionalistische sobere stijl met monumentale voorgevel.

De langwerpige plattegrond van 130 bij 45 meter is opgebouwd uit rechthoeken rondom een centrale produktiehal voor papiermachines, aan drie zijden geflankeerd door afwerk-, verpak-, en opslagruimten, allen een verdieping hoog. Aan de vierde zijde wordt deze over de gehele breedte van het complex begrensd door de grotendeels van een verdieping voorziene grondstofverwerkingshallen (pulpfabricage). Aan de andere zijde van deze hal bevinden zich de twee aanvoereenheden van respectievelijk grondstoffen en energie in de vorm van een strohakselarij en een machinehal met ketelhuis en bijbehorende schoorsteen. In het gebouw bevindt zich een ondergronds putten- en kanalenstelsel ten behoeve van de voor het fabrieksproces benodigde water en pulptransport. In de nabijheid van het ketelhuis staan twee cilindervormige stalen olietanks. Nabij de strohakselruimte staat een later gebouwd kalkhok.

De gevels van de fabriek zijn geheel gebouwd van baksteen. Bijna alle deur en raamopeningen zijn getoogd uitgevoerd. De deuren zijn uitgevoerd als houten paneeldeuren en de raamopeningen zijn van gietijzeren ramen voorzien.

De monumentale voorgevel, die manieristische en neoromaanse stijlkenmerken vertoont, is opgebouwd uit een samenstel van top- en langsgevels van de aanliggende ruimten en wordt gedomineerd door de getrapte, twee verdiepingen hoge, topgevel van het hoofdgebouw, de kokerij. In de gevel bevindt zich bovenin een natuurstenen plaat met de tekst "TOEKOMST".

In de onderste helft een tweetal hoge, dubbele, getoogde, van roedenverdeling voorziene gietijzeren ramen en daarboven een zestal kleinere gietijzeren ramen.

Ter rechterzijde daarvan de langsgevel van de machinehal met vijf raamopeningen en de symmetrisch opgebouwde topgevel van het hoge ketelhuis met een groot centraal raam geflankeerd door twee dubbele deuren. De gemetselde schoorsteen is centraal in de as van het ketelhuis geplaatst en domineert door zijn hoogte van 45 meter het complex. De schoorsteen is voorzien van een met hardsteen afgedekt piedestal en is van een voor die tijd gebruikelijke gele in het verband gemetselde baksteenornamentatie voorzien.

Ter linkerzijde van de kokerij de rechte gevel van de dynamoruimte die met twee gelijke ramen aansluit bij de onderverdieping van de kokerij. Daarnaast de negen traveeen lange langsgevel, die geleed is door uitspringend metselwerk, met middenin een, met trapsgewijs oplopend siermetselwerk uitgevoerde, topgevel met deur en roosvenster.

Tenslotte twee identieke topgevels van de tweebeukige opslagruimte met dubbele deur geflankeerd door een tweetal vensters, bekroond door een roosvenster, met soortgelijk siermetselwerk.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De noordelijke zijgevel is een eenvoudige langsgevel met goten opgebouwd uit dertien traveeen.

De achtergevel is sober uitgevoerd met afwisselend top en langsgevels en vertoont niet de monumentale opbouw van de voorgevel. Centraal staat de topgevel van de kokerij, geflankeerd door de schuine langsgevels van de hakselruimte en aan de rechter zijde de hollanderruimte. De langsgevel van de plakruimte is eenvoudig van regelmatig geplaatste openingen voorzien en de gevel wordt beëindigd door de twee topgevels van de opslagruimte.

De zuidelijke zijgevel bestaat eveneens uit de sobere langsgevels van ketelhuis met daaraan de dominante schoorsteen en terugliggend de zijgevel van de kokerij en de half-opengevel van de hakselruimte.

De binnenin het complex gelegen papiermachinehal steekt met de van lichtkappen voorziene staande schilden van het mansardedak van voor en achter gezien boven het complex uit.

Het kalkhok is een eenvoudig gebouw op rechthoekige plattegrond met kalkopslag, transport- en blusruimte afgedekt met een zadeldak.

De dakconstructies van de verschillende onderdelen van de fabriek vertonen een grote variatie al naar gelang de grootte van de overspanning en de klimaatsomstandigheden.

Opmerkelijk voor de fabriek is de toepassing van drie ijzeren spanten (overspanning 21 m.) volgens systeem polonceau in het ketelhuis en de Ijzerconstructie volgens engels systeem voor de negen spanten (overspanning 11 m.) in de kokerij. Het papiermachinelokaal is eveneens voorzien van een ijzeren mansardekap met luchtkap van elf spanten (overspanning 19 m.) volgens engelse constructie en de pak- en verzendruimte van een ijzeren spantconstructie van acht spanten (overspanning 13 m.) van een belgisches systeem. De overige kappen zijn van toentertijd gebruikelijke praktische stalen en houten constructies.

Kenmerkend is de toepassing van cementpannen voor de beschoten kappen en de toepassing van gegolfd gegalaniseerd staalplaat als lichte dakbedekking op natte en warme ruimtes.

Interieur: Machinepark waarin verschillende onderdelen van het productieproces van de voormalige strokartonfabriek de Toekomst II nog herkenbaar bewaard zijn gebleven.

Ketelopstelling, in hoofdzaak uit 1939, van vier Cornwall ketels met vuurgangwaterpijpketels met oververhitter, economiser en verdere toebehoren, en automatische kolentransportinstallatie en oliebranderinstallatie.

Machineopstelling, in hoofdzaak uit 1939, met stoommachine, fabrikaat Stork, horizontale eencylinder tegendruk machine 960 pk met aangebouwde open draaistroomgenerator 600 KVA met toebehoren en verlengde as met snaarschijf en lagers met een Wulfel-Hill wrijvingskoppeling.

Transmissieinstallatie, met drijfwerk naar en in de kokerij ten behoeve van de aandrijving van de kokerij.

Pulpproductieinstallatie, bestaande uit twee ijzeren kalkkuipen, drie ijzeren bolkokers met aandrijfmechanisme, twee kollergangen met aandrijving en twee gemetselde pulpkuipen met roerinstallatie en een houten pulptoevoergoot met zes stortgoten en alle overige toebehoren.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Een Nyblad strohakselmachine met drijfwerk, transportinstallatie en verdere toebehoren.

WAARDERING.

Goeddeels gaaf bewaard gebleven strokartonfabriek Toekomst II met machinepark uit 1908 van architectuurhistorisch, industrieel-archeologisch en economisch historisch belang.

Gaaf voorbeeld van complexmatige fabrieksbouw op functionele basis met een typerende monumentale, regionale architectonische verschijningsvorm. Laatste voorbeeld van de rond de eeuwwisseling in de provincie Groningen ontwikkelde en tot in de zestiger jaren belangrijke bedrijfstak van de strokartonfabricage.

Vanwege het cooperatieve beginsel van de fabriek een representatief voorbeeld van sociaal/economische veranderingen in de landbouw en industrie. In samenhang met het gebouw zeldzaam en vrij compleet machinepark.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Fabrieksgebouw

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument